

# СОЦІАЛЬНА МЕДИЦИНА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

DOI: 10.26693/jmbs04.02.195

УДК 614.1 – 057.875(477.54 – 25)

Литвин О. І.<sup>1</sup>, Адамович І. В.<sup>1</sup>, Ніколенко Є. Я.<sup>1</sup>, Бакуменко М. Г.<sup>2</sup>

## ХВОРОБИ СТУДЕНТІВ З ПОЗИЦІЇ СІМЕЙНОГО ЛІКАРЯ

<sup>1</sup>Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна

<sup>2</sup>Харківська міська студентська лікарня, Україна

i.adamovich@karazin.ua

o.lytvyn@karazin.ua

Наукові дослідження стверджують, що на сучасному етапі стан здоров'я української молоді – майбутнього покоління України – викликає занепокоєння, тож збереження здоров'я студентської молоді є одним із пріоритетних завдань системи охорони здоров'я.

Важливим питанням є визначення рівня захворюваності та розповсюженості прогностично несприятливих хвороб серед осіб молодого віку загалом, та студентів як найбільшої частки молоді з метою вдосконалення профілактичної та медичної допомоги даному контингенту, і подальшої розробки і проведення заходів, спрямованих на протидію факторам ризику цих захворювань серед студентів.

Публікація присвячена дослідженню теми сприйнятливості студентської популяції до захворювань, які входять в десятку основних причин смерті населення за даними ВООЗ. У цій статті проаналізована захворюваність і поширеність хвороб, що є прогностично несприятливими серед студентів, які навчаються у вищих навчальних закладах м. Харкова за даними Харківської міської студентської лікарні за 2016–2017 рр. за показниками, рекомендованими Міністерством охорони здоров'я України для статистики в області охорони здоров'я. Проведений аналіз захворюваності та поширеності тієї ж категорії хвороб серед населення України за 2016–17 рр. Зроблений порівняльний аналіз показників захворюваності студентів м. Харкова за 2016–2017 рр. хворобами, які викликають найбільшу кількість смертей в світі за даними ВООЗ, з аналогічними показниками захворюваності в Україні в цілому за той же звітний період, а також з

показниками звернення за медичною допомогою під час занять фізичною культурою в Івано-Франківському національному медичному університеті.

Визначено особливості, притаманні студентській когорті населення, запропоновані відповідні профілактичні заходи. Особлива увага була приділена необхідності впровадження профілактичних заходів в практичній діяльності для боротьби з негативними тенденціями поширення цієї категорії захворювань у студентів.

**Ключові слова:** захворюваність студентів, хвороби системи кровообігу, новоутворення, травми, отруєння.

**Вступ.** Згідно робочої навчальної програми «Організаційні основи сімейної медицини» для студентів 6 курсу медичних факультетів вищих медичних навчальних закладів III–IV рівнів акредитації за спеціальністю 7.110101 «Лікувальна справа» для сприяння профілактичному напрямку діяльності майбутніх лікарів був проведений аналіз динаміки захворюваності студентів вузів м. Харкова за 2016–2017 рр.

**Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій.** У «Щорічній доповіді про стан здоров'я населення, 2016» [1] стан здоров'я населення України на сьогодні оцінюється як незадовільний, що пов'язано з високим рівнем загальної смертності населення України (13,9 на 1000 населення), що постійно зростає.

За даними Європейської бази даних «Здоров'я для всіх» [2], вищі ніж в Україні, стандартизовані

коефіцієнти смертності реєструються тільки в Росії, Казахстані та Молдові.

З огляду на це доцільним виглядає піклування про здоров'я молоді як значимої репродуктивної частки населення.

За даними соціологічного дослідження «Молодь України 2017» здоров'я є однією із важливих життєвих цінностей української молоді, бо основними пріоритетами в житті більшість молодих людей визначили сімейне щастя (63,6%), здоров'я (53,6%) та кар'єру (39,3%) [3]. Наукові дослідження стверджують, що на сучасному етапі стан здоров'я української молоді – майбутнього покоління України – викликає занепокоєння, тож збереження здоров'я студентської молоді є одним із пріоритетних завдань системи охорони здоров'я.

За даними ВООЗ, викладеними в Інформаційному бюлетені [4], доступними для загалу, в 2016 р. 54% смертей населення у світі були спричинені 10 причинами, а саме (по спадаючій кількості випадків): ішемічна хвороба серця – 8,76 млн чоловік, інсульт – 6,24 млн чоловік, інфекції нижніх дихальних шляхів – 3,19 млн, хронічна обструктивна хвороба легень – 3,17 млн, рак легень, трахеї та бронхів – 1,69 млн, діабет – 1,59 млн, деменція (хвороба Альцгеймера) – 1,54 млн, діарея – 1,39 млн, туберкульоз – 1,37 млн чоловік, ДТП – 1,34 млн чоловік. Саме до цих показників була звернута найбільша увага в нашому дослідженні.

Таким чином, важливим є визначення рівня захворюваності та розповсюдженості прогностично несприятливих хвороб серед осіб молодого віку загалом та студентів як найбільшої частки молоді [5, 6, 7] з метою вдосконалення профілактичної та медичної допомоги даному контингенту і подальшої розробки і проведення заходів, спрямованих на протидію факторам ризику цих захворювань серед студентів.

Для аналізу захворюваності студентства були використані показники, що рекомендовані Міністерством охорони здоров'я України, 2016 р. та опубліковані у відповідному довіднику Міністерства охорони здоров'я України ДЗ «Центр медичної статистики МОЗ України». При складанні довідника були використані дані державних і галузевих статистичних звітів медичних закладів Міністерства охорони здоров'я України та дані Держстату України.

**Мета дослідження.** Виявити розповсюдженість хвороб, що викликають, найбільшу кількість летальних випадків у світі за даними ВООЗ, 2016, серед студентів м. Харкова у 2016–2017 рр., та порівняти з аналогічними показниками інших Вищих навчальних закладів України та населення України в цілому.

### Завдання дослідження

1. Виявити розповсюдженість хвороб, що викликають, за даними ВООЗ, найбільшу кількість летальних випадків у світі серед студентів м. Харкова у 2016 – 2017 рр.

2. Провести порівняння з аналогічними показниками серед студентів інших українських вузів та населення України в цілому.

**Матеріал та методи дослідження.** Був проаналізований звіт Харківської міської студентської лікарні за 2016–2017 рр. До лікарні у 2016 р. звернулося 819510 студентів, у 2017 р. – 813548 студентів. Студенти мали середній вік у межах 18–23 років. Отримані результати вказані в **таблиці 1**.

За отриманими даними за розповсюдженістю (кількість випадків на 100000 студентів) прогностично небезпечні хвороби серед студентської молоді м. Харкова у 2016/2017 рр. розподіляються наступним чином:

1. Хвороби системи кровообігу (7042/6845).
2. Травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин (843/954).
3. Бронхіальна астма (598/573).
4. Новоутворення (391/441).
5. Туберкульоз (183/164).
6. Цукровий діабет (54/53).
7. Інфекції нижніх дихальних шляхів, хронічна обструктивна хвороба легень (бронхіт хронічний – 21/17, бронхоектатична хвороба – 3,7/2,4, хронічний обструктивний бронхіт – 1,2).

При порівнянні розповсюдженості небезпечних хвороб у студентів Харкова з такими у населення всієї України, спираючись на дані статистичного збірника Державної служби статистики України 2017 р. виявлено, що у 2017 р. серед студентів, як і серед населення України, перше місце за захворюваністю посіли хвороби кровообігу, потіснивши хвороби дихання (**табл. 2**).

Отримані дані частково збігаються з даними інших дослідників. Так, Бекас О., Бричко М. (2018) [8] виявили, що переважна більшість захворювань у студентів Вінницького державного педагогічного університету представлена патологією серцево – судинної системи – 47,9%, як і в нашому випадку.

Але далі спостерігаються відмінності: друге місце посідають захворювання, порушення і травми органів рухового апарату, третє – порушення зору, четверте – захворювання сечостатевої системи, п'яте – захворювання дихальної системи, шосте – патологія ендокринної системи, сьоме – хвороби нервової системи.

Зінченко Н. М. (2017) [9], проаналізував кількість звернень до медпункту студентів Івано-Франківського національного медичного університету (ІФНМУ) під час занять фізичним вихованням

Таблиця 1 – Захворюваність, поширеність та питома вага прогностично небезпечних хвороб серед студентів м. Харків за 2016 – 17 рр. згідно даних Харківської міської студентської лікарні

Найменування окремих хвороб	Шифр за МКХ - 10 перегляду	Розповсюдженість						Захворюваність						Питома вага			
		Всього випадків		На 100000 студентів		Всього		На 100000 студентів		Всього		Вперше виявлено		Всього		Вперше виявлено	
		2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
		Не виявлено															
Ішемічна хвороба серця		Не виявлено															
Інсуліт		Не виявлено															
Хвороби системи кровообігу	100 – I99	7042	6845	8623.9835	8265.0117	951	1056	1164.6419	1275.0697	13.8279	14.0531	4.3330	5.6894				
Туберкульоз легень	A16.0 – A16.9 A18.0 – A18.9	149	136	182.4728	164.2135	24	24	29.3916	28.9789	0.2926	0.2792	0.1094	0.1293				
Рак легень, трахеї та бронхів		Не вказано															
<b>Новоутворення</b>	C00 – D48	<b>319</b>	<b>350</b>	<b>390.6633</b>	<b>422.6083</b>	<b>77</b>	<b>84</b>	<b>94.2980</b>	<b>101.4260</b>	<b>0.6264</b>	<b>0.7186</b>	<b>0.3508</b>	<b>0.4526</b>				
Злоякісні новоутворення	C00.0 – C96.9 D00.0 – D09.9	105	129	128.5882	155.7614	7	2	8.5726	2.4149	0.2062	0.2648	0.0319	0.0108				
Цукровий діабет	E10 – E14	44	44	53.8846	53.1279	4	3	4.8986	3.6224	0.0864	0.0903	0.0182	0.0162				
Бронхіт хронічний	J40 – J42	17	14	20.8191	16.9043	1	0	1.2247	0.0000	0.0334	0.0287	0.0046	0.0000				
Інші хронічні обструктивні хвороби легень	J44	1	2	1.2247	2.4149	0	0	0.0000	0.0000	0.0020	0.0041	0.0000	0.0000				
<b>Бронхіальна астма</b>	<b>J45 – J46</b>	<b>488</b>	<b>474</b>	<b>597.6291</b>	<b>572.3324</b>	<b>23</b>	<b>13</b>	<b>28.1669</b>	<b>15.6969</b>	<b>0.9583</b>	<b>0.9732</b>	<b>0.1048</b>	<b>0.0700</b>				
Бронхоектатична хвороба	J47	3	2	3.6740	2.4149	0	0	0.0000	0.0000	0.0059	0.0041	0.0000	0.0000				
Хронічний обструктивний бронхіт	J44.8	1	1	1.2247	1.2075	0	0	0.0000	0.0000	0.0020	0.0021	0.0000	0.0000				
<b>Травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин</b>	<b>S00 – T98</b>	<b>688</b>	<b>790</b>	<b>842.5590</b>	<b>953.8874</b>	<b>648</b>	<b>753</b>	<b>793.5730</b>	<b>909.2117</b>	<b>1.3510</b>	<b>1.6219</b>	<b>2.9524</b>	<b>4.0569</b>				

Примітка: Не вказано: Деменція (хвороба Альцгеймера), Діарея.

**Таблиця 2** – Порівняння захворюваності студентів м. Харкова у 2016 – 2017рр. із захворюваністю населення України в цілому у 2016–2017 рр.

Хвороби, що викликають, за даними ВООЗ, найбільшу кількість летальних випадків у світі	Студенти Харкова				Населення України			
	2016	2017	місце за рейтингом		2016*	2017*	місце за рейтингом	
			2016	2017			2016	2017
Хвороби системи кровообігу	7042	6845	2	1	5 050	1 781	2	2
Травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин	843	954	4	3	1 705	1 697	3	3
Новоутворення	391	441	5	5	980	865	4	4
Хвороби органів дихання	10 890	8 125	1	2	12 582	12 037	1	1
Хвороби ендокринної системи, розладу харчування, порушення обміну речовин	4 333	793	3	4	797	928	5	5
Туберкульоз	182	164	6	6	54,7	63,9		
Цукровий діабет	5	4	8	8	– **	– **		
Хронічна обструктивна хвороба легень	29,9	19,3	7	7	– **	– **		

**Примітки:** • – за даними [5, 6, 7], \*\* – дані не вказано.

за період з 01.01.2016 р. по 31.05.2016 р., та визначив найбільш часті види захворювань. Результати вказані у **таблиці 3**.

**Таблиця 3** – Звернення студентів до медпункту Івано-Франківського національного медичного університету (ІФНМУ) під час занять фізичною культурою (з 01.01.2016 по 31.05.2016 р.)

Захворювання	Кількість випадків	Місце за рейтингом
Серцево – судинні захворювання	18	1
Органи травлення	4	3
Гінекологічні захворювання	8	2
Застудні захворювання	2	5
Травми	3	4

При порівнянні отриманих даних з даними Зінченко Н. М. виявлені збіги в значному превалюванні серцево – судинних захворювань в обох випадках. Також захворюваність як у студентів м. Харкова у 2016 р. на травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин, так і у студентів Івано – Франківського національного медичного університету посідає 4 місце за рейтингом.

Але відмічаються розбіжності у захворюваності на інші патології. Так, серед студентів міста Харко-

ва у 2016 р. на першому місці відзначалися хвороби органів дихання, в той же рік у студентів Івано-Франківського національного медичного університету захворювання органів дихання окремо не визначені, а застудні захворювання посідають 5 місце. Не вказано захворюваність на новоутворення.

#### Висновки

1. Як для більшості населення в цілому, так і для студентської молоді найбільшою загрозою для життя залишаються захворювання системи кровообігу.
2. Друге – третє місце в рейтингу захворюваності студентства посідають травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин та захворювання дихальної системи.
3. На четвертому місці знаходяться новоутворення, що залишаються загрозою як для населення в цілому, так і для студентства окремо.
4. При плануванні профілактичних досліджень студентів рекомендується звертати цілеспрямовану увагу на діагностику вказаних захворювань та проводити їх профілактику, використовуючи новітні світові методики.

**Перспективи подальших досліджень.** Майбутні дослідження планується присвятити новітнім світовим методикам профілактики прогностично небезпечних хвороб як серед студентської молоді, так і населення в цілому.

#### References

1. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Zaklady okhorony zdorovia ta zakhvoriuvanist naselennia Ukrainy u 2016 rotsi. Statystychni biulleten [State Statistics Service of Ukraine. Healthcare facilities and the incidence of the Ukrainian population in 2016. The statistical bulletin] [digital resource]. Kyiv, 2017. Available from: [https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv\\_u/15/Arch\\_zozd\\_bl.htm](https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_zozd_bl.htm) [Ukrainian]
2. European Health Information Gateway. Health for All explorer [digital resource]. Available from: <https://gateway.euro.who.int/en/hfa-explorer/>

3. Andriuchenko T, Vakulenko O, Volkov V, Dziuba N, Koliada V, Komarova N, I. Piesha, et al. *Formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia. Navchalno – metodychni rekomendatsii* [Formation of a healthy lifestyle. Educational and methodical recommendations]. Kyiv; 2018. 100 p. [Ukrainian]
4. The top 10 causes of death. World Health Organization. Fact sheets, 2018 [digital resource]. Available from: <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/the-top-10-causes-of-death>.
5. Balamutova NM. Monitorynh stanu zdorovia studentiv kharkivskykh vyshchykh navchalnykh zakladiv [Monitoring of the health of students of Kharkiv higher educational institutions]. *Slobozhan nauk – sport Visn.* 2013; 1; 56 – 9. [Ukrainian]
6. Matchyn HA. Zaboлеваemost studentov kak pokazatel ykh zdorovia [Incidence rate of the students as an indicator of their health]. *Nauka vchera, sehodnia, zavtra.* 2013; 6; 89–95. [Russian]
7. Khrystovaia TE. Sovremennoe sostoianye zdorovia studentov i puty ego sovershenstvovanyia [Modern state of health of the students and ways of its improving]. *Slobozhan nauk – sport Visn.* 2013; 1; 74 – 8. [Russian]
8. Bekas O, Brychko M. Analiz struktury khronichnykh zakhvoriuvan studentiv pedahohichnoho universytetu [Analysis of the structure of chronic diseases among students of pedagogical university]. *Aktualni problemy fizychnoho vykhovannia ta metodyky sportyvnoho trenuvannia.* 2017; 1: 10 – 7. [Ukrainian]
9. Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy. DU «Ukrainskyi instytut stratehichnykh doslidzhen MOZ Ukrainy». Shchorichna dopovid pro stan zdorovia naselennia, sanitarno – epidemiolohichnu sytuatsiiu ta rezultaty diialnosti systemy okhorony zdorovia Ukrainy [Ministry of Health of Ukraine. GI «Ukrainian Institute for Strategic Studies of Ukraine» Annual report on the state of public health, the sanitary – epidemiological situation and the results of the health care system of Ukraine] [digital resource]. 2016. Available from: <http://www.uiph.kiev.ua/download/Vidavnictvo/Shchorichna%20dopovid/Щорічна%20доповідь.2017.pdf> [Ukrainian]
10. Statystychnyi zbirnyk. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Statistical compilation. State Statistics Service of Ukraine] [digital resource]. 2018. Available from: [http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat\\_u/2018/zb/06/zb\\_zoz\\_17.pdf](http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/06/zb_zoz_17.pdf) [Ukrainian]
11. Poshyrenist khvorob ta zakhvoriuvanist naselennia starshykh vikovykh hrupp 1, za klasamy khvorob u 2017 rotsi (systema Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy). DZ «Tsentr medychnoi statystyky MOZ Ukrainy» [Prevalence of illnesses and morbidity of the population of the senior age groups 1, by classes of diseases in 2017 (system of the Ministry of Health of Ukraine). State Insitution "Center of medical statistics of the Ministry of Health of Ukraine"] [digital resource]. Available from: <https://phc.org.ua/pages/diseases/tuberculosis/surveillance/statistical-information> [Ukrainian]

УДК 614.1 – 057.875(477.54 – 25)

### БОЛЕЗНИ СТУДЕНТОВ С ПОЗИЦИИ СЕМЕЙНОГО ВРАЧА

*Литвин Е. И, Адамович И. В., Николенко Е. Я., Бакуменко М. Г.*

**Резюме.** Научные исследования утверждают, что на современном этапе состояние здоровья украинской молодежи – будущего поколения Украины – вызывает беспокойство, поэтому сохранение здоровья студенческой молодежи является одной из приоритетных задач системы здравоохранения.

Важным вопросом является определение уровня заболеваемости и распространения прогностически неблагоприятных заболеваний среди лиц молодого возраста в целом, и студентов как наибольшей доли молодежи в целях совершенствования профилактической и медицинской помощи данному контингенту, и последующей разработки и проведения мероприятий, направленных на противодействие факторам риска этих заболеваний среди студентов.

В публикации затрагивается тема восприимчивости студенческой популяции к заболеваниям, которые входят в десятку основных причин смерти населения по данным ВООЗ. В данной статье проанализирована заболеваемость и распространенность болезней, которые являются прогностически неблагоприятными, среди студентов, обучающихся в вузах г. Харькова по данным Харьковской городской студенческой больницы за 2016–2017 гг. по показателям, рекомендованным Министерством здравоохранения Украины для статистики в области здравоохранения. Проведен анализ заболеваемости и распространенности болезней среди населения страны на 100 тыс. населения в 2016–17 гг., среднего количества смертей на 100 тыс. населения в Украине в 2016–17 гг. Произведен сравнительный анализ показателей заболеваемости студентов г. Харькова за 2016–2017 гг. болезнями, которые вызывают наибольшее количество смертей в мире по данным ВООЗ с аналогичными показателями заболеваемости в Украине в целом за тот же отчетный период, а также с показателями обращения за медицинской помощью во время занятий физической культурой в Ивано-Франковском национальном медицинском университете. Определены особенности, присущие студенческой когорте населения, предложены соответствующие профилактические меры.

**Ключевые слова:** заболеваемость студентов, болезни системы кровообращения, новообразования, травмы, отравления.



UDC 614.1 – 057.875(477.54 – 25)

**Diseases of Students from the View Point of Family Doctor**

**Lytvyn O. I., Adamovych I. V., Nikolenko E. Ya., Bakumenko M. G.**

**Abstract.** The publication outlines the problem of preserving the health of the younger generation of Ukraine due to that fact that the health of the young population is the highest value of the social and socio – economic development of each country. The article addresses the issue of susceptibility of the student population to diseases that are among the ten leading causes of death of the population according to WHO reports.

*Material and methods.* The publication analyzes the current state of health of the students. It also analyzes the incidence and prevalence of the diseases that are prognostically unfavorable among students studying at universities of Kharkiv using the data of Kharkiv City Student Hospital for 2016–2017, according to the indicators recommended by the Ministry of Health of Ukraine for health statistics. The analysis of the incidence and prevalence of the diseases among the population of the country per 100 thousand people in 2016–17 and the average number of deaths per 100 thousand people in Ukraine in 2016–17 were conducted.

*Results and discussion.* We conducted a comparative analysis of the incidence rate of the diseases causing the greatest number of deaths in the world according to WHO data in students studying in Kharkiv universities for 2016–2017 with similar incidence rates in Ukraine on the whole during the same reporting period, as well as with indicators of seeking medical help during physical education at the Ivano – Frankivsk National Medical University.

*Conclusions.* The obtained results showed that the majority of population as well as students had the diseases of the circulatory system which remain the greatest threat to life. When planning preventive studies, students are recommended to focus on the diagnosis of these diseases and carry out their prophylaxis using the latest world – wide techniques. The features inherent in the student cohort of the population are identified, appropriate preventive measures are proposed.

The article outlines the problem of preserving the health of the younger generation of Ukraine, analyzes the current state of health of students, and gives recommendations on the prevention of the most dangerous diseases in terms of mortality among young students.

**Keywords:** students incidence rate, circulatory system diseases, neoplasms, traumas, poisoning.

*The authors of this study confirm that the research and publication of the results were not associated with any conflicts regarding commercial or financial relations, relations with organizations and/or individuals who may have been related to the study, and interrelations of coauthors of the article.*

Стаття надійшла 18.01.2019 р.

Рекомендована до друку на засіданні редакційної колегії після рецензування